

19.5.2025

Helsingin kaupunginmuseon lausunto Länsisataman satamatunnelin asemakaavan muutoksen ehdotuksesta

HEL 2021-012679 T 10 03 03

Asemakaava ja asemakaavan muutos (kaavaratkaisu) koskee Länsisataman ja Kampin alueita, jotka sijaitsevat Helsingin eteläisessä kanta-kaupungissa. Kaavaratkaisu mahdollistaa satamaliikenteen käyttöön tulevan tunnelin rakentamisen Jätkäsaaren ja Länsiväylän välille. Satamatunneli toteutetaan maanalaisena rakenteena Itämerensolan ja Lapinlahdentien väliselle kevyen liikenteen yhteydelle asti. Suunnittelualueen pinta-ala on 17,2 ha (171 564 m²) ja tunnelin pituus on n.1,9 km. Tunnelin suuaukot sijaitsevat etelässä Länsisataman satama-alueella ja pohjoisessa Lapinlahden sairaalapuiston eteläosassa. Pohjoisen suuaukon yhteyteen on sijoitettu myös pyöräliikenteen pääyhteys keskustasta Länsiväylän suuntaan eli Länsibaana. Helsingin kaupunginmuseo lausuu hankkeesta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta.

11.2.2025 päivätyn asemakaavan selostuksen mukaan asemakaavalla on tarkoitus edistää Länsisataman laajennuksen ja satamatoimintojen keskittämisen myötä lisääntyvän satamaliikenteen sujuvuutta. Satamatunnelin asemakaavan laatimista on edeltänyt laaja suunnittelu- ja selvitystyö. Helsingin Satama on vuonna 2020 laatinut skenaarioselvityksen, jonka yhteydessä on tutkittu kolme vaihtoehtoista tulevaisuuskuvaavaa Helsingin satamanosille vuodelle 2040. Skenaarioselvityksen perusteella Helsingin kaupunginvaltuusto teki 3.2.2021 (§ 19) periaatepäätöksen satamatoimintojen uudelleenjärjestelystä ja satama-alueiden maankäytön lähtökohdista Etelä-satamassa, Katajanokalla ja Länsisatamassa. Länsisataman laajennuksen, mukaan lukien Satamatunnelin ympäristövaikutukset on selvitetty YVA-lain ja -asetuksen mukaisessa ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä. Satamatunnelista arvioitiin kolmen vaihtoehtoisen linjauksen (A, C ja D) vaikutukset. Kaupunkiyhteisessä valmistelussa on päädytty edistämään kokonaisedun näkökulmasta satamatunnelin asemakaavaa vaihtoehdon A mukaan. Helsingin kaupunki omistaa kadut ja yleiset alueet. Korttelialueet ovat pääosin yksityisomistuksessa. Kaavaratkaisu on tehty kaupungin ja Helsingin Sataman aloitteesta.

Lapinlahden sairaalapuiston eteläosassa ja lähiympäristössä on nykyisin pysäköintialue, suojeltua puistoaluetta ja kokonaan asemakaavoittamatonta aluetta. Länsiväylän pohjoispuolella on suojeltua lähivirkistysaluetta. Länsiväylä on merkitty yleisen tien alueeksi ja kaupungin ka-

19.5.2025

tualueet katualueiksi. Lapinlahden sairaalapuiston jälkeen tunnelin maanalaisten osuuksien yläpuolella on vesi-, katu- ja korttelialueita sekä hautausmaita. Alueella on olemassa olevia ja suunniteltuja maanalaista tiloja, kuten rakennusten perustuksia, metrotunneli sekä Marian kasvuyrityskampuksen suunniteltu maanalaisten pysäköintilaitos.

Satamatunnelin pohjoinen sisäänkäynti sijoittuu osittain Lapinlahden sairaala-alueen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY 2009). Lisäksi suunnittelun alueen vieressä ja läheisyydessä sijaitsee RKY-kohdeluetteluun kuuluvat valtakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt Hietaniemen hautausmaat sekä Salmisaaren teollisuusalue.

Lapinlahden sairaalan historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokas päärakennus on suojeltu rakennussuojelulainilla vuonna 1993. Samassa yhteydessä sairaala-alueelta suojeltiin muita yksittäisiä rakennuksia. Lapinlahden puisto on suojeltu 2012 voimaan tulleessa asemakaavassa vaalien ja vahvistaen maisemapuutarhan piirteitä. Asemakaava-alueen keskeisiin suojelukohteisiin historiallisesti arvokkaan rakennuskannan ohella kuuluu päärakennuksen etupiha-aukio ja sisäpuutarha sekä historiallinen sairaalapuisto kokonaisuudessaan. Puistoalue on varustettu VP/s-merkinnällä, joka osoittaa, että alue on historialliseen sairaalakokonaisuuteen liittyvä puisto-alue, joka on historiallisesti ja puutarhakulttuurin kannalta sekä maisemakuvallisesti ja kasvillisuudeltaan arvokas. VP/s-alueella kaikista rakennus-, toimenpide- ja maisematyölupia vaativista muutos- ja korjaustöistä on pyydyttävä Museoviraston lausunto.

Helsingin kaupunginmuseon kanta

Lapinlahden sairaalan päärakennus, sen piharakennukset ja niitä ympäröivä puisto muodostavat ainutlaatuisen, valtakunnallisesti arvokkaan kulttuurihistoriallisen kokonaisuuden, jonka vanhimmat kerrostumat ovat 1800-luvulta. Alue on kokonaisuutena arvokas niin rakennustaiteellisesta, historiallisesta, kaupunkikuvallisesta, virkistyksestä kuin maisemallisestakin näkökulmasta sekä kasvillisuutensa osalta. Helsingin kaupunginmuseo on lausunut (11.11.2024) Satamatunnelin asemakaavan muutoksen päivitetystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ja tuonut esiin huolensa vaihtoehto A:n vaikutuksista Lapinlahden sairaala-alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaalle puistoalueelle. Puiston pienentäminen alkoi jo 1920-luvulla ja sitä jatkettiin 1960- ja 1990-luvuilla. Kaupunginmuseon näkökulmasta on erittäin valitettavaa, että Satamatunneli kaventaa vielä kaistaleen valtakunnallisesti merkittävän ja asemakaavalla suojellun Lapinlahden puistoalueen eteläosasta.

19.5.2025

Tunnelin pohjoinen sisäänkäynti on 11.2.2025 päivätysssä kaavakartassa merkitty ma-l/k-1-merkinnällä. Kaava-ratkaisun mukaan tunnelin pohjoinen suuaukko (ma-l/k-1) maisemoidaan kansirakenteella osaksi puistokokonaisuutta. Suuaukkoa koskevalla kaavamääräyksellä määrätään lisäksi, että tunnelin katon korkeusasema ja kasvillisuus, suuaukon muotoilu sekä eteläreunan seinärakenne tulee sovittaa ympäristöön ja maisemoida osaksi Lapinlahden sairaalapuistoa. Kaavaratkaisun mukaan tunnelin suuaukko ja kaikki siihen liittyvät maanpäälliset rakenteet sekä istutukset on määrätty rakennettavaksi kaupunkikuvallisesti korkealaatuisina ja sovitettavaksi Lapinlahden sairaalapuiston arvokkaaseen kulttuuriympäristöön. Muut ma-l/k -merkinnöillä varustetut alueet rakennetaan kaavaselostuksen mukaan täysin maanalaisina eikä niillä ole vaikutusta maanpäällisiin suojeluarvoihin.

Kaavaselostuksen mukaan asemakaavassa nro 12046 suojelluksi puistoalueeksi (VP/s) ja suojelluksi lähivirkistysalueeksi (VL/s) määritetyt alueet on säilytetty suojeltuina alueina, jotka ovat kaupunkikuvallisesti, maisemallisesti, kulttuurihistoriallisesti tai puistohistoriallisesti arvokkaita. Suojeltujen alueiden päällä kulkee baanan ohjeellinen linjaus. Kaavaselostuksen mukaan Länsibaanan pyörätieyhteys on merkitty Lapinlahden sairaalapuistoon ohjeellisena, mikä mahdollistaa jatkossa suunnitelmien tarkentamisen niin sijainnin kuin leveydenkin osalta. Jatko-suunnittelussa tavoitteena on sovittaa pyöräilyn ja jalankulun yhteys puiston kulttuuriympäristöön siten, ettei arvokkaita puita jouduta kaatamaan. Länsibaanan puistossa kulkeva linjaus pienentäisi entisestään suojeltua kulttuurihistoriallisesti arvokasta puistoaluetta. Kaavaratkaisun mukaan jatkosuunnittelussa tutkitaan vielä mahdollisuutta sijoittaa baana ja jalkakäytävä betonitunnelin päälle, jolloin puita säästyisi enemmän. Museon näkökulmasta tämän vaihtoehdon tulisi olla suunnittelun lähtökohta.

Museo pitää nykytilanteeseen nähden parannuksena sitä, että sairaalapuiston eteläosaa halkova kaukolämpöputki sijoitetaan maanpinnan alapuolelle tai osaksi tunnelirakennetta siten, että sen vaikutus puistoalueeseen on mahdollisimman vähäinen, eikä sen asennus vahingoita puiston puita eikä pensasistutuksia.

Suojelukohteita on myös tunnelin eteläisen suuaukon läheisyydessä Länsisatamassa. Kortteleissa 20803 ja 20799 on kaksi asemakaavassa nro 12351 merkinnällä sr-1 suojeltua makasiinirakennusta (L2 ja L3). Makasiinit ovat rakennustaiteellisesti, kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti huomattavan arvokkaita. Lisäksi samassa asemakaavassa on suojeltu Jätkäsaarenlaiturin ulkotilassa olevia sataman toimintaan liittyneitä osia ja rakennelmia kuten teollisuusraide, laiturin betoninen reu-navyöhyke sekä pollareita. Kaavassa on määräys, jonka mukaan kaikki

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

4 (4)

19.5.2025

maanalaiset tilat on rakennettava siten, ettei niistä tai niiden rakentamisesta aiheudu vahinkoa rakenteille tai kulttuurihistoriallisille arvoille.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö